

Александар Лукашенко влада Белорусијом већ 25 година. На Западу више нема репутацију „последњег диктатора Европе“. Међутим, највећи изазов му тек предстоји – одлазак с власти.

Он је сада „Број један“. Након оставке председника Казахстана Нурсултана Назарбајева у марту, Александар Лукашенко је шеф државе са најдужим стажом на пост-совјетском простору.

Тај 64-годишњи аутократа са препознатљивим брковима слави своју 25. годишњицу на власти.

Лукашенко – ауторитарни отац земље

Када је 10. јула 1994. шеф совхоза, велике државне фарме, изабран за првог

председника Белорусије, бивша совјетска република на источној граници Европске уније била је независна тек три године. У то време, Лукашенка су у народу од миља звали „Баћка“ (отац).

Лидерском стилу оца нације остао је веран све до данас. Брине се, рецимо, да краве нису превише прљаве и да имају довољно хране. То је типично за Лукашенка. Тако је у марту, због лошег стања на једном пољопривредном газдинству, отпустио неколико функционера, укључујући и министра пољопривреде.

Често се чује да је Лукашенко у својој републици са око десет милиона људи одржао неку врсту „мини-Совјетског Савеза“. То се односи на релативно успешан индустријски и пољопривредни сектор који има користи од државне подршке, а пре свега од политичког савеза с Русијом. Али то је такође довело и до зависности – коју Русија воли да користи. На пример, Москва је увела ограничење увоза за белоруске млечне производе.

У мрачне стране његове владавине спада крајње персонализовани ауторитарни режим. Лукашенко се ослања на обавештајну службу КГБ, која у Белорусији и дан-данас носи то име, као некада у Совјетском Савезу.

Путем референдума донео је измене законе и устава како би имао више овлашћења и неограничен реизбор. Парламенту је одузета моћ, либерална опозиција скрајнута, а медији цензурисани. Неки опозициони политичари су нестали без трага, протести су били угушени.

Валериј Карбалевич, политички стручњак и аутор Лукашенкоове биографије, о појави ауторитарне владавине у Белорусији каже: „С једне стране, Лукашенко је био гладан власти и није желео никаква ограничења. С друге, у друштву је постојала чежња за редом у совјетском смислу.“

На Западу се Лукашенко сматрао „последњим диктатором Европе“. Европска унија је њему и његовој елити наметнула санкције.

Приближавање Западу после 2014.

Међутим, та времена су прошла – најкасније 2014, након што је Русија у Украјини урадила то што је урадила. Лукашенко је у тој кризи остао неутралан и стекао међународни углед захваљујући преговорима о источној Украјини у белоруском главном граду Минску.

Такође, председник је ослободио и неке опозиционе активисте, и тако отворио пут ка укидању санкција ЕУ, што се и десило 2016. Ипак, земља није постала демократска. Према специјалном представнику УН у Белорусији, људска права се тамо и даље редовно крше.

Поновно приближавање Западу требало је да буде крунисано у фебруару. Планирано је прво учешће Лукашенка на Минхенској безбедносној конференцији. Али путовање је непосредно пред сам догађај – отказано. Вест је уследила након једног састанка Лукашенка с руским председником Владимиром Путином, што је довело до спекулација о могућој повезаности да два догађаја.

Растући притисак из Русије

Лукашенко је од почетка одржавао блиске односе с Русијом. Са Борисом Јељцином, Путиновим претходником, 1997. је основао заједничку руско-белоруску државу, унију која је до сада постојала више на папиру. Белорусија је такође била оснивач Евроазијске економске уније – иначе, Путинов омиљени пројекат чији је циљ реинтеграција бивших совјетских република.

Међутим, последњих месеци Лукашенко је трпео све већи притисак из Москве да се још више повеже. Тако је руска економска политика довела до тога да Белорусија мање профитира од руске нафте, од њене прераде и препродаје на Запад. Било је и спекулација да Кремљ жели да оживи пројекат руско-белоруске државе како би се Путину омогућио реизбор. После два мандата, шеф Кремља више не може да се кандидује, а мандат му истиче 2024. године. Лукашенко се уплашио за своју моћ и – ако уопште постоје – одбацио такве планове. Русију је критиковао необично оштро, али је избегао директне нападе на Путина.

Највећи изазов за Лукашенка тек предстоји: његов одлазак са власти. Недавно је најавио да ће наредни председнички избори бити одржани како је и планирано: 2020. године. Он би могао да се кандидује.

Лукашенко је „талац“ система који је сам створио, пише Валериј Карбалевич, аутор Лукашенкове биографије. „Лукашенко нема избора осим да покуша да остане на власти до краја живота“, рекао је Карбалевич. Његов одлазак би довео до промене режима, а наследника је тешко замислити.

(Дојче веле)